

Szándékok szövevénye

Az itt következő írás gyakorlati apropója Sáry László Weöres Sándor *Téma és variációk* című versére írott, *Remek hang a futkosásban* című kisoperája, ahogyan azt a Maladype Színház és a Qaartsiluni Ensemle tagjai bemutatják, Balázs Zoltán rendezésében. Érzelmi apropója pedig a személyes érintettség, az a lélekállapot, mely a tehetségek találkozásának ámuló követése során veszi birtokba az embert. Mindezekhez egy elemzői kihívás is járul, hisz még a gyakran színházba járók is szédelegnek kicsit a most bemutatásra kerülő élmény után, öntudatlanul is azt az – egyébként a szerelemre utaló – Juhász Gyula sort suttogva: „Én nem tudom, mi ez, de jó nagyon.”

◆ Gabnai Katalin

Andrea Tiziani

Minden színház – zenés színház! Régóta mondják ezt az idősebb színikritikusok, s aki ezt ma még nem érti, az majd később megérti. Ugyanúgy a közeledéseken és távolodásokon, mélységeken és magasságokon, ellentéteken és összemosulásokon, csengő vagy éppen csöndbe fojtott fordulópontokon, a kapcsolatokon, s azok megélésén múlik minden, mint a muzsikában. S hogy a legfontosabbról beszéljünk, lehet egy rendező akármilyen okos, akármilyen lelkes, ha nincs ritmusérzéke, fabatkát sem ér. „Szívek dajkája, ritmus!” – mondja Nagy László, hódolva a görög *rhei* (folyam, folyás, folyamat) szóból lett magyar szóval jelölt jelenség és annak érzete előtt.

De míg a zenében adott a kotta, a táncban ott a rögzített koreográfia, a színházban mindig mindent nulláról kezdünk, egyszerre figyelve a mű kortársi idejére, időtartamára, a jelenben élő nézők várható befogadói terhelhetőségére, hogy aztán a játékok adottságaival gazdálkodva kialakuljon az előadás, mint hatni tudó, térbeli és időbeli *folyamat*, mely a mindenkori közönség alkotói hozzájárulásával tud kiteljesedni. Azt követem, ahogyan *alakul* valami, s ha a *születés* izgalma nincs meg egy előadásban, múzeum lesz belőle vagy műteti matasztás. A jól működő folyamatélmény mindig a *várrakozás* felébresztésével kezdődik: Aha, ez a téma. Ez van. De akkor most hogyan lesz tovább? Mi lesz? Megyünk vagy maradunk? Repülünk? Zuhanunk? Élünk? Halunk?

Téma és variációk

A magyar irodalom csodálatos szerkesztőket kapott az élet-től. S a magyar könyvkiadás fényes évtizedeiben Illyés, Vas István, Kormos István, Réz Pál, T. Aszódi Éva és még annyian, felelős lélekkel gondoskodtak a művek célba juttatásáról. Egyiküknek, Tótfalusi Istvánnak köszönhető például a Kozmosz Könyvek *A világirodalom gyöngyszemei* sorozatában, 1976-ban megjelent *Bukfencező múzsa* című kötet, melyben az angol nonszensz költészeten nevelkedett Eward

Kéringér László, Huszárik Kata, Duffek Ildikó

Lear, az *Akasztófaénekek* szerzője, Christian Morgenstern, valamint Apollinaire, Eluard és a külhoni dadaisták bizarr versei mellett Tamkó Sirató Károly, Orbán Ottó, Tandori Dezső és sok, akkor még kortársnak számító magyar költő tótágast álló verse is megtalálható. Ebben a válogatásban találkoztam először a már akkor is klasszikusnak számító Weöres Sándor *Téma és variációk* című, 12 tételes versével, melynek első mondata így hangzik:

Ma szép nap van, csupa sugárzás, futkosnak a kutyák az árokszélen és mindenki remekül tölti az időt, még a rabkocsiból is nóta hangzik.

Igen ám, de így folytatódik:

Ma szép sugárzás van, csupa idő, kutyáznak az árokszélek a futkosásban és a nap nótával tölt mindenkit, még a hangzásból is rabkocsi remekel.

Sőt, itt a harmadik tétel:

Ma szép futkosás van, csupa mindenki, sugárzik az árokszél a kutyákra és az idő remekül tölti a napot, még a hangban is nóta rabkocsizik.

S aztán, így tovább, mint mikor egy mókuskereket megpörgetnek, zuhogznak-pörögnek benne a szavak, hol állva, hol

meg fejfelé, még kilenc rövid tételben. Később – s már egyre biztosabban érzékelve a tehetségek egymásra hatását – sokszor eszembe jutottak ezek a sorok. Akkor, például, amikor Bella István (1940–2006), a *Hetek* névvel jelölt költői csoportosulás (Ágh István, Buda Ferenc, Kalász László, Raffai Sarolta, Ratkó József, Serfőző Simon) egyik legnagyobbjának verseivel találkoztam. Az ő költészetének jellemző jegyeként írták le az elemzők a nála előforduló főnevek gyakori igésítését, (Pl. „a föld csak földlene...”). Magam is, meg a tanítványaim is, kamaszok, felnőttek, egyetemisták, készen álltunk ilyes dolgok befogadására, hiszen mi már Weöresnél találkoztunk „kutyázó árokszélekkel” és „rabkocsizó nótákkal. Éltünk a ránk hagyott javakkal. Nem volt korosztály, mely ne élvezte volna a sorok surrogását, főként, ha kórusban, kánonban mondtuk, erősödve, halkulva, vinyonyogó szólókkal tarkítva. Utoljára, 2000-ben, az ELTE Színpad tagjaival játszottunk vele. De zene, az sosem volt alatta. Később hallottam, hogy volt egy előadás, amit sajnos, nem sikerült látnom, de tudom, hogy a Katona József Színház Kamrájában, 2004 áprilisában mutatták be a Sárosi László által megzenésített művet a minden működési helyén rajongásig szeretett zeneszerző és egyetemi oktató színművészeti tanítványai. Az akkori előadás nézőcsalogató szövegében ez is szerepelt: „olyan szövegek jönnek létre, amelyek nem értelmükkel, hanem képzetársításaik furcsaságával és zeneiségével hatnak. Ezt a zeneiséget teljesíti ki Sárosi László kompozíciója. Rövid, énekelte tételek: áriák, duettek, kvartettek, kórusok követik egymást, tréfás közzjátékokkal megszakítva összekötve. A számokat – a zeneszerző előadásában – zongora kíséri, az énekesbeszédterű közzjátékokat (Sárosi „szövegzenének” nevezi őket) maguk a színészek kísérik rendhagyó hangszerekkel (cserép- és fatárgyakkal stb.). Az egybekomponált 26 tétel időtartama körülbelül 1 óra.” Már akkor a weöresi alapmű verbális kaleidoszkópjának kilencedik megszólalásából kiemelt formula adta a címet: *Remek hang a futkosásban*.

Nos, a rákövetkező tíz év során nagy alkotói találkozások és produkciós kalandok következtek (ezekre később még kitérünk). A lényeg, hogy a mű a jelenleg is látható formájában, s az azóta is változatlan előadói gárdával, 2015. július 15-ének estéjén, Szombathelyen jelent meg közönség előtt,

Huszárik Kata, Szilágyi Ágota, Duffek Ildikó, Petrovics Anna, Rozmán Lajos

a 31. Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál keretében. Ekkor már a **Maladype Színház** és a **Qaartsiluni Ensemble** közös produkciójaként futott a játék, melynek zenei vezetője **Rozmán Lajos**, rendezője pedig **Balázs Zoltán** volt. A játékosok a főhangszerükön kívül különböző köveken, teakfákon és egyéb kreatív „hangszereken” szólaltatták meg a művet. Az előadói csapat azóta sem változott:

Borbély László – zongora
Rozmán Lajos – klarinét
Rákóczy Anna – fuvola
Petrovics Anna – fuvola
Kéring László – ének
Duffek Ildikó – ének
Huszárik Kata – ének, próza
Szilágyi Ágota – ének, próza

Az esemény előszele

Mikor 2016 késő őszen a Színház- és Filmművészeti Egyetemen találkoztam a produkcióval, már nem voltam egészen ártatlan a várható örömeiket illetően, mégpedig a következők miatt: A kétezres évek elején még létezett drámatanári szakirányú képzés a Vas utcában. A kreatív zene óráit az én osztályomban is Sárosi László tartotta, s „láttam a boldogságot én” (J.A.) a résztvevők arcán, hallottam a gyakorlatokat, és ismertem Sárosi László *Kreatív zenei gyakorlatok* című 150 oldalas könyvecskéjének első változatát. A képekkel és ábrákkal ellátott munka először 1999-ben, utoljára 2010-ben jelent meg a Jelenkor Kiadónál. Az időközben németül és angolul is kiadott kötet magyar változatát az elszántabak mainapság – várva a következő kiadásokra – könyvtárban lelhetik meg, de lényegéről a világhálón keresgélve is kaphatnak információt, ha megvenni már nem is tudják esetleg. Volt tehát elképzelésem arról is, miképpen hangozhatott – a Weöres-feldolgozásokat megelőzően – a színészhallgatókkal bemutatott *Tyukodi pajtás* című, teljes egészében Sárosi tanár úrhoz meg a hallgatókhoz köthető zenés játék, 1999-ben, a Katona Kamrájában. Ez volt az az előadás, amit Ascher Tamás egyszerűen „Rákóczi korabeli rap”-ként jellemezte.

De a rendező, Balázs Zoltán általam látott munkái is segítettek „várakozni”: 2003 – Michel de Ghelderode: *Bolondok iskolája* – Maladype Színház, 2004 – Maurice Maeterlinck: *Pelléas és Mélisande* – Bárka Színház, 2004 – Weöres Sándor: *Theomachia* – Maladype Színház – Bárka Színház, 2008 – Georg Büchner: *Leonce és Léna* – Maladype Színház, 2009 – Weöres Sándor: *Tojáséj* – Maladype Színház. A Büchner darab minden este más arcot mutató „botos” játéka még az adott dráma cselekményét kellett, hogy kiszolgálja, hatalmas fizikai erőnléte és magas szintű improvizációs iskolázottsággal igényelve a társulattól. Ez volt az a játék, amelyben Balázs Zoltán még minden esetben játékmesterként is közreműködött.

A fekete térben vándorló rózsaszín flamingók hadáról is emlékeztető *Tojáséj* – ez az egyszavas Weöres verset címként hordozó mozgásszínházi rögtönzéses játék – már nem rendelkezett összefüggő cselekménnyel, játékmesztere se volt, de folyton változó zenéje, tárgyából és testéből előálló térkompozíciói elementáris hatást gyakoroltak a közönségre s a professzionális nézőkre, a kritikusokra is: „Titkos. Ősi. Modern. Ódon. Gyermekein ártatlan. Ravaszdin fortélyos. Magától értetődően egyszerű. Bonyolult, mint egy kínai fejtörő. Nem érteni, holott világos, mint a kelő hajnal a patak partján.” – írta róla Molnár Gál Péter. „A konkrét történetek nélkül is tartalmaz epikus, magatartás- és kapcsolat-összintákat közlő jelenetek füzére, koreográfiája lágy, álombeli mézektől ittas rendező, a remeklő Balázs Zoltán fejében, akaratában, idegeiben született meg, hogy a Maladype tagjai éljék, forogják, zuhanják, csúszsák sárrá, arannyá, sárarannyá.” – elemezte Tarján Tamás. (Kollégák szíves közléseiből tudom, hogy a Merlin Színházban 1999-ben bemutatott Fernando Pessoa előadás (*Az ősi szorongás*), és a 2004-es Genet bemutató (*Négerék*) a Maladype Színházban szintén mutatták a mára kialakult jellegzetes színházi fogalmazásmód előjeleit.)

Az esemény

S most végre, látom. Most végre, hallom. Kétszer is megnézem. Második alkalommal ismerős örömet jelent a bemelegítő próbán ellesett rendezői kérés: „Ne ird fölül az elő-

zőeket!”. Nem tudom, pontosan kinek szól az instrukció, de ismerem az improvizációs alaptörvényeket: Ami először elhangzik, az az igaz. Azzal nem vitatkozunk, abba beleállunk, elfogadjuk, legfeljebb egy „igen, de” fordulattal másszunk ki belőle. Az is jó lehet. De ha lehet, semmi módon ne mondd, ne mutasd, ne közöld, hogy NEM, ne blokkolj szándékot, mert meghal a játék, add át magad a lehetőségeknek, feküdj rá a játék szelére. Nem is lep meg, hogy Balázs Zoltán azzal zárja a próbát: „Hja! Ma a klarinét kezd! Jó utazást!”

A voltaképpen üres, fekete térben, nyolc kerek, fekete, fémlábú zongoraszék és egy jobb sarokba állított zongora társaságában három, különböző termetű férfi van jelen, egyik fekete, másik fehér, a harmadik pedig szürke színházi gyakorlórúhában, pólóban, puha nadrágban. A zongora mellett más főhangszerek állnak készenlétben, egy klarinét, és két fuvola. A zenei felütés időnként változik. Nevető izgalommal emlékeznek a beavatottak arra az első alkalomra, mikor Bartók *Allegro barbaro*-ja szólalt meg váratlanul, de a meglepetés sokja után mű staccato-i csak fölerősítették az előadói energiákat. A bevonulás után magányos pózokban, szoborcsoportszerű beállításokban, mozdulatlanul várakoznak a játszó. Öt szép fiatal nő van jelen, mezítláb vannak ők is, mint a férfiak, de mindegyikükön klasszikus szabású selyemkombiné, mely gyűrődést soha nem mutat. A legszőkébben barna, a fekete hajjún tört-fehér a jelmez színe, a három középsőn pedig egyre világosodó, illetve sötétedő a ruha, saját hajszínük ellentétjeképpen. Áriácskával kezdenek.

1 - ÁRIA - MA SZÉP NAP VAN... - Szilyk.

Pityegő teakfák, melldőngetések, combon csattanó tenyerek, százféle hangzású taps, cuppogások és sikkantások követik vagy előzik meg a térváltozatokat, párok képződnek, csoportok alakulnak. Találkozás, közeledés, növekedés, elgyöngülés, a kapcsolatok esélyének feszült mérlegelése zajlik a térben. Behívott, megélt és elküldött érzetek telepednek meg a figurákon. A kiépülő térformák előírt, kipróbált, végszóként használható „bója-helyzet”-einek kiépítése során molekula méretű drámák jönnek létre. S milyen érdekes, ezek a molekuláris történések már vegyi folyamatnak számítanak, így folyvást új és új minősége jön létre az időnek, maga a többhájú, szimbolikus pillanat mutatja fel magát. Hogy így élünk. Hogy ilyenek vagyunk. Nyerünk, s veszítünk. A *Tojásj* recenziójában Tarján Tamás által emlegetett *kapcsolat-ósminták* jelennek meg újra.

Az előre megírt, kötött zenemű az előadás során – nem tudok jobb szót – belecsipkéződik a térbe. Akusztikus térhímezés ez, ami itt, előttünk születik. Az adott hanghatások a „MINTHA” élmény megélését segítik, a térbeli játékok vizsont, mint például a tenyérszí, parázspiros madárpihe lélegzetekkel való, fújkáló röptetése, elejtése és elrablása, vagy a zongoraszékekből épült torony lélegzetelállító megépítése és megmozdítása a mutatóvonalak feszültségét, a Molnár Gál Péter által oly pontosan fogalmazott, nagybetűs „HÁTHA!” – némi galádságtól sem mentes – cirkuszi izgalmat hozzák. Hullámsík és kattog maga a látvány, vele és mögötte, felette-alatta röpköd a zene, pokolian pontos, begyakorolt koreográfiára, vagy a most születő mutatóvonal izgalmanak vacogásától kísérve.

Tűsarkút húznak, bontott hajukat magasra borzolják, magasra tupirozzák, szerelmi bevetésre indulnak a nők, szép magukat sétáló madárként illegetve, s a szemben álló sorok kialakulásával megjelenik a magyar folklór leány- és legénycsúfóloinak térformája, s nagy nevetés kíséri a frissen rúszozott leányok támadó nekiindulását, mikor a rúsztokok, mint ugráló töltényhüvelyek, kopogva landolnak a fekete padlón. A birtoklás gyermeki kevélységének öröme gurul be egy rollerező leányzó képében. A „nekem van, neked nincs, így jártál – sajnálom!” - fizikai huzakodássá alakul: „Kacérkods? Ráfázol! Ideadod!” Testek, lelkek, játékok, hangzatok és egyensúlyi állapotok birtoklása és elengedése zajlik, s köröttük minden elvárásolódik. Nappá válik a lámpa, kutyák ugatnak, majd temetést játszunk. A mozgásminták java részén átsejlenek a színészképzés jól ismert alapozó és felsőbb szintű mozgásgyakorlatai, felismerhető, hogy koncentrációs és bizalomgyakorlatok voltak hajdanán, amik most poétikus jelentést nyernek.

A lehetőség ünneplése minden fordulat. S bár egyetlen konkrét jel sem utal rá, fölöttébb érdekes, hogy a rendezés minden kérdőjelekkel körülszógezett, feszült pillanata egy Pilinszky opuszt is idéz, melynek *Előszava* a következőképp indul:

„Fiatalfiú és lány a függöny előtt. Lehunyt szemmel, álomidőben. A fiú kinyújtott karral megérinti a lány vállát.

FIATAL FIÚ

Hosszú, álomszerű szünet után. Megérintettek.

FIATAL LÁNY

Megérintettél.

FIATAL FIÚ

Kezdődhetik az előadás.

FIATAL LÁNY

Anélkül, hogy mozdulna. Megérintelek.

FIATAL FIÚ

Megérintesz....”

Ki hiszi el nekem? Csak az után találtam meg a Sárosi László életművét ismertető lapokon, hogy a zeneszerzőnek van egy Pilinszky János *Élőképek* című drámájára íródott, 1993-ban bemutatott kamaraooperája, amikor már – nem is a zenére emlékezve, hanem Balázs Zoltán rendezésének motívumait bogozgatva – önkéntelenül is mormolni kezdtem a drámai dialógus régen olvasott bevezető sorait.

Ebben a szivárványos szövedékben, hempergő kutyák boldogsága múltán, a zajok csitultával, mintha távolodó hajó ringatná a középütt állók karát, a szívdobogás ritmusára egyszerre csak előkúszik valahonnan az elmúlás érzete. Ringató búcsú készül, néma, dajkáló elengedés idézi Weöres Sándor egyik legnagyobb versét, a *Bolerót*. És mindenki érzi, hogy erről van szó, az is, aki soha nem találkozott e sorokkal: „Mind elmegyünk, a ringatózó fák alól mind elmegyünk,/ a párás ég alatt mind indulunk a pusztaságon át/ a száraz ég alá, ahányan így együtt vagyunk.../...mind ballagunk/ mindig másként a csillagok mögött, a puszták körfalán,/ ahányan végre így együtt vagyunk, mind elmegyünk.”

De furcsa módon nem a „mennünk kell” levertsége, hanem az „Itt voltunk!” felemelő érzete lesz meghatározó a búcsúzás során. A záró tételhez minden alkalommal bevonnak valakit a közönség soraiból, aki alkotához mérten bár, de mindig, minden esetben átveszi az utolsó percek ritmusát, mintegy visszaigazolván az együttes élmény erejét. Meg azt, hogy míg itt vagyunk, addig – „szép nap van”.

A fényes D birodalmában

A körülbelül egy óra időtartamú *semiseria* (vagyis: félig komoly) opera harmóniai alapja a D, a zenetörténet egyik legáltalánosabb hangzása – ahogy mondani szokták, a „dicsőítés fénylő, világos hangneme” – mely itt néha dúr, néha moll hangzással jelenik meg. Áriák, duettek, kórusok váltakoznak az ugyancsak váltakozó, hol komoly, hol mulatságos hangulatokkal. Ez a forma, az *opera semiseria*, melyet az *opera seriától* vagy a *melodramától* a *basso buffo* jelenléte különböztet meg, a 18. század végén alakult ki az *opera buffából*, melyet addigra már túlon túl bumfordinak tartottak az akkori alkotók. Különösen az olaszok szerették. Ebbe a műfaji sorba tartozik Donizetti *Torquato Tasso* és *Linda di Chamounix* című műve, de Rossini *Tolvaj szarka*, és Bellini *Az alvajáró* és Berlioz *Benvenuto Cellini* című operája is.

A jelen operácskával rokonítható nemzetközi zenei hanghatások között meg kell említenünk az 1940-ben született,

Szilágyi Ágota, Borbély László, Huszárik Kata, Petrovics Anna, Kéring László

majdnem tíz perces John Cage művet, a *Living Room Music* című, szabálytalan „hangszerekre” – jobbára megütögetett, rázogatott, hétköznapi tárgyakra – írott kompozícióját, s annak is a *Story* című, ritmikus, többszólamú, szöveg-zene tételét. (Aki kíváncsi rá, rákereshet a műre a You tube csatornáin.) A hazai poétikai inspirációt Weöres Sándor *Dob és tánc* című terjedelmes verse jelentette, melynek Sály László által írott, hatszólamú szöveg-kánonját még maga Weöres is „jóváhagyta”, a kilencvenes évek elején. S nem véletlenül kerül be időnként a most vizsgált előadásba Bartók *Allegro barbaro*-ja, ez a nyolc ütemből álló, ostinato basszus témára írt variáció-sorozat, ez a sürgetettség, ez a didergető ismétlés adja a mostani mű pulzálását is.

A versben meglévő tizenkét tétel közé hétszer ékelődnek be pihentető szakaszok, melyek nyugvópontot s egyben előkészületet is jelentenek. A történehez tartozik, hogy bár Sály Lászlónak színészként, majd később rendező szakon is tanítványa volt a Vas utcában Balázs Zoltán, ebbe a zeneműbe először Rozmán Lajos, a Qaartsiluni Ensemble vezetője szeretett bele, aki kiválóan tudott együtt dolgozni Balázs Zoltánnal. Az Ensemble 2012 februárjában debütált nagy sikerrel a Trafó közönsége előtt. Saját maga által meghatározott távlati célja s egyben ars poetica-ja „a közép-európai térség alkotóinak, alkotószellemű előadóművészeinek megismerése, közös munkák létrehozása, az összetartozás érzésének növelése, a határokat nem ismerő, közös gondolkodás.” A nem mindennapi „qaartsiluni” szó egyébként egy eszkimó kifejezés, mely valami nagy kitörésre való várakozást, összetartást, vakmerő reményt jelent. (Magyarul nincs is erre egyetlen kifejezés, de hát miért ne lenne ilyenjük az eszkimóknak, akik a hírek szerint a hó 41 féle állapotát tudják névvel illetni, külön szóval kifejezni, mondjuk a „pilinkéz, porka” hótól a „roskadó, kásás” állapotig, hogy csak két magyar költőt, Áprily Lajost és József Attilát hívjunk gyors segítségül.)

Nos, ez az együttes azért is fontos, mert bár mindenki ismert mindenkit, mindenki dolgozott már mindenkivel, Rozmán Lajos fejében született meg az a gondolat, hogy Sály László már meglévő, más csapattal bemutatott művét a Maladypét vezető rendező, Balázs Zoltán kezére kellene adni. Hatalmas műhelymunka követte a döntést, de az a szellemi és testi erőfeszítés, az az alkotói megközelítés, me-

lyet ez a feladat igényelt, egyáltalán nem állt távol a Maladype színészeitől és a rendezőtől. Ez a 2001-ben alakult együttes magát a következőképp jellemzi: „Ez a színház az elmúlt évek során, önmagát mindig újrafogalmazni képes társulat maradt, aki új kontextusokba helyezkedve, új felismerésekre tett szert, és aki a mindenkori változást a színházcsinálás természetes folyamatának tekinti. Tudatosan keresi a színházi és a nem színházi terek adta váratlan lehetőségeket, a szabálytalan színészi megoldásokat, és azokat a közvetlen nézői reakciókat, melyek mentesek, a hagyományos színházi elvárásoktól és klasszikus viselkedésformáktól.”

Ehhez a színházi magatartáshoz kiválóan illett az adódó zenei kihívás. Sály zenei javaslatát optimális teátrális alapként működik, olyan, mint a legjobb drámai szövegek, a résekben, a szabadon hagyott helyeken tapad és nő meg a színészekre, vagy mondjuk úgy, az előadóművészekre bízható, nagy hatóerővel rendelkező *szimbolikus pillanat*, a már emlegetett, többhjú idő. Itt mindenki beszél, mindenki muzsikál, s egyforma finomsággal van jelen zenész és a színész a várakozás eleganciájában, s egyforma erővel támadnak és visszakoznak az akciók hevében. Ez a boldog munka hat a nézőkre is. Érdemes keresni az alkalmat a találkozásra.

Ráadás – avagy társított örömök – matematikusoknak

Búcsúzóul had hívjam föl a figyelmet dr. Keszei Ernő *Weöres Sándor kombinatorikus verseit* elemző cikkére, mely így kezdődik: „Weöres Sándor több versében is előfordul a kombinatorikus szerkesztési elv, azaz a vers elemeinek – többnyire szavaknak – bizonyos szabályszerűségek szerinti ismétlése, variálása. Ezek közül terjedelme és bonyolultságának mértéke alapján kiemelkedik két vers, a „Téma és variációk”, valamint a „Tenger felhő...”. Figyelmemet az első versre 11 éves lányom hívta fel, aki – noha igen könnyen tanul verset – a „Téma és variációk” címűt sehogy sem tudta megtanulni, hiába szánta el rá magát. Eredetileg a vers tanulását akartam megkönnyíteni azzal, hogy felderítem a szerkezetét, végül azonban kiderült, hogy a szerkezetben igen kevés olyan szabályszerűség van, amely segítene a vers tanulásban. Ebben a közleményben az említett két vers alapvető szerkezeti felépítését, valamint kombinatorikai elemzését mutatom be.

A „Téma és variációk” szerkezete

Az alábbiakban idézett versben a simább, kisebb betűk a vers állandó részeit jelölik, amelyek elhatárolják egymástól a változó részeket, míg a változó részek az alap betűtípussal szedettek. A sorokat a későbbi könnyebb azonosíthatóság végett megszámoztuk:

1. Ma szép nap van, csupa sugárzás, futkosnak a kutyák az árokszálen és mindenki remekül tölti az időt, még a rabkocsiból is nóta hangzik.
2. Ma szép sugárzás van, csupa idő, kutyáznak az árokszélek a futkosásban és a nap nótával tölt mindenkit, még a hangzásból is rabkocsi remekel.
3. Ma szép futkosás van, csupa mindenki, sugárzik az árokszél a kutyákra és az idő remekül tölti a napot, még a hangban is nóta rabkocsizik.
4. Ma szép kutya van, csupa futkosás, rabkocsi nótáz telten és mindenki hangosan remekel az árokszálen, még a napból is idő sugárzik.
5. Ma szép árokszél van, csupa nóta, remek hangzás a kutyákból és rabkocsiban tölti mindenki a napot, még az idő is sugarazva futkos.
6. Ma szép mindenki van, csupa remek, futkos a rabkocsi az árokszálen és a kutyák hangosan sugárzanak az időbe, még a nap is nótázva tölt.
7. Ma szép remek van, csupa a hang, futkosás az árokszéli napon és idős rabkocsi sugárzik a kutyákra, még mindenki is töltésen nótázik.
8. Ma szép töltés van, csupa kutya, sugárzó nóta a napban és remekül időz mindenki a rabkocsiban, még a futkosás is hangosan árokszélezik.
9. Ma szép idő van, csupa rabkocsi, remek hang a futkosásban és kutyát tölt mindenki az árokszálen, még a nóta is sugárban napozik.
10. Ma szép rabkocsi van, csupa töltés, sugárzik a remek napba és kutyás árokszélek hangzanak a futkosásba, még az idő is nótázva mindenkizik.
11. Ma szép nóta van, csupa árokszél, kutyák remekelnek a töltésen és hangosan futkosva mindenki sugárzik, még a nap is rabkocsiban időz.
12. Ma szép hang van, csupa nap, futkos a nóta az árokszálen és remek rabkocsi sugárzik az időben, még a töltésen is mindenki kutyázik.

A vers szerkezetének elemzését megkönnyíti, ha szavak helyett *számkódokat* használunk. Az első sor szótöveit sorban megszámozzuk, a szóhatároló elemek eközben nem kapnak sorszámot, így a továbbiakban velük nem foglalkozunk. A szavak kódja eszerint a következő:

1 = nap	7 = remek
2 = sugár	8 = tölt
3 = futkos	9 = idő
4 = kutya	10 = rabkocsi
5 = árokszél	11 = nóta
6 = mindenki	12 = hang

Ezzel a kódolással a vers az alábbi táblázattal írható le.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2	9	4	5	3	1	11	8	6	12	10	7
3	6	2	5	4	9	7	8	1	12	11	10
4	3	10	11	8	6	12	7	5	1	9	2
5	11	7	12	4	10	8	6	1	9	2	3
6	7	3	10	5	4	12	2	9	1	11	8
7	12	3	5	1	9	10	2	4	6	8	11
8	4	2	11	1	7	9	6	10	3	12	5
9	10	7	12	3	4	8	6	5	11	2	1
10	8	2	7	1	4	5	12	3	9	11	6
11	5	4	7	8	12	3	6	2	1	10	9
12	1	3	11	5	7	10	2	9	8	6	4

Nos, nem idézem tovább. Vegyük mindezt csalogatásnak. S ha valaki kíváncsi lenne arra, vajon milyen titkokat rejtenek a versre vonatkozó, alábbi táblázatok, megtalálja a vegyészprofesszor közleményét a neten, írásának címére keresve.

szavak

Ma szép
1 nap
van, csupa
2 sugárzás
,
3 futkosnak
4 a kutyák
5 az árokszélen
és
6 mindenki
7 remekül
8 tölti
9 az időt
, még a
10 rabkocsiból
is
11 nóta
12 hangzik

tagmondatok

Ma szép
1. nap
van, csupa
2. sugárzás
,
3. futkosnak
a kutyák
az árokszélen
és
4. mindenki
remekül
tölti
az időt
, még a
5. rabkocsiból
is
nóta
hangzik

A) eredeti elrendezés (pozíciótartás árnyalva, pozíciótartók bekeretezve)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2	9	4	5	3	1	11	8	6	12	10	7
3	6	2	5	4	9	7	8	1	12	11	10
4	3	10	11	8	6	12	7	5	1	9	2
5	11	7	12	4	10	8	6	1	9	2	3
6	7	3	10	5	4	12	2	9	1	11	8
7	12	3	5	1	9	10	2	4	6	8	11
8	4	2	11	1	7	9	6	10	3	12	5
9	10	7	12	3	4	8	6	5	11	2	1
10	8	2	7	1	4	5	12	3	9	11	6
11	5	4	7	8	12	3	6	2	1	10	9
12	1	3	11	5	7	10	2	9	8	6	4

B) rendezett oszlopok (keretezve: többszöri előfordulás; vastag keret: eredeti helyen)

↓	↓										↓
1	1	2	4	1	1	3	2	1	1	2	1
2	2	2	5	1	4	5	2	1	1	2	2
3	3	2	5	1	4	7	2	2	1	6	3
4	4	3	5	3	4	7	6	3	3	8	4
5	5	3	7	3	6	8	6	4	6	9	5
6	6	3	7	4	6	8	6	5	8	10	6
7	7	3	10	4	7	9	6	5	9	10	7
8	8	4	11	5	7	10	7	6	9	11	8
9	9	4	11	5	9	11	8	9	10	11	9
10	10	7	11	5	9	12	8	9	11	11	10
11	11	7	12	8	10	12	8	9	12	11	11
12	12	10	12	8	12	10	12	10	12	12	12

C) rendezett tagmondatok (keretezve: többszöri előfordulás a tagmondaton belül)

1	1	1	7	7	1	7	7	12	1	10	10
2	2	1	5	7	1	6	7	12	1	10	10
3	3	1	5	7	1	6	7	12	1	9	11
4	4	2	5	8	2	6	7	12	1	9	11
5	5	2	5	8	2	6	8	11	2	9	11
6	6	2	5	10	2	6	8	10	2	9	11
7	7	3	5	10	2	6	8	10	2	8	11
8	8	3	4	11	3	6	8	10	3	8	11
9	9	3	4	11	3	5	8	10	3	8	12
10	10	3	4	11	4	5	9	9	4	7	12
11	11	3	4	12	4	5	9	9	5	6	12
12	12	3	4	12	4	4	9	9	6	6	12

S ha eljutottak ideig az olvasásban, köszönöm szíves türelmüket.

Grigorij Szokolov

Ránki Dezső

Jevgenyij Koroljov

Bogányi Gergely

MVM KONCERTEK

A Zongora

2017. április 5. (szerda), 19.30 óra, Zeneakadémia
– **Evgeni Koroliov** – **Bach-sorozat 2.**
2017. október 16. (hétfő), 19.30 óra, Zeneakadémia
– **Evgeni Koroliov** – **Bach-sorozat 3.**
2017. október 24. (kedd), 19.30 óra, Müpa – **Balázs János**
2017. november 6. (hétfő), 19.30 óra, Zeneakadémia – **Ránki Dezső**
2017. december 6. (szerda), 19.30 óra, Zeneakadémia – **Evgeni Koroliov**
– **Bach-sorozat 4.**
2017. december 12. (kedd), 19.30 óra, Müpa – **Andrew Tyson**

Müpa-bérlet – 2018

2018. január 26. (péntek), 19.30 óra – **Fazil Say**
2018. február 21. (szerda), 19.30 óra – **Arcadi Volodos**
2018. március 28. (szerda), 19.30 óra – **Grigory Sokolov**
2018. október 30. (kedd), 19.30 óra – **Ránki Dezső**
2018. november 19. (hétfő), 19.30 óra – **Bogányi Gergely**
2018. december 11. (kedd), 19.30 óra – **Piotr Anderszewski**
- Bérletárak** (6 koncertre): 42.000 – 36.000 – 30.000 – 24.000 – 21.000 – 18.000 Ft
- Jegyárak:** Szokolov: 14.000 – 12.000 – 9.000 – 7.000 – 6.000 – 5.000 Ft
- Volodosz: 12.000 – 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 Ft
- Fazil Say, Anderszewski, Bogányi, Ránki: 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 Ft

Zeneakadémia-bérlet – 2018

2018. január 7. (vasárnap), 19.30 óra – **Andrei Korobeinikov**
2018. január 17. (szerda), 19.30 óra – **Mitsuko Uchida**
2018. április 4. (szerda), 19.30 óra – **Vadym Kholodenko**
2018. április 25. (szerda), 19.30 óra – **Alexei Volodin**
2018. november 9. (péntek), 19.30 óra – **Boris Berezovsky**
2018. november 30. (péntek), 19.30 óra – **Várjon Dénes**
- Bérletárak** (6 koncertre): 40.000 – 33.000 – 26.000 – 20.000 – 16.500 – 13.000 Ft
- Jegyárak:** Uchida: 14.000 – 12.000 – 9.000 – 7.000 – 6.000 – 5.000 Ft
- Berezovszkij: 12.000 – 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 Ft
- Korobejnnyikov, Volodyin: 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 Ft
- Holodenko, Várjon: 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 – 2.000 Ft

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában, megrendelhetők a jakobikoncertinfo@gmail.com e-mail-címen. Internetes jegyvásárlás: www.jakobikoncert.hu – a Jegyvásárlás és a Bérletvásárlás menüpontokban. Bővebb információ a www.azongora.hu honlapon.

A hangversenysorozat névadó szponzora:

